

OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİNDE CÜMLENİN ÖNEMİ

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ*

Bilginin hızla üretildiği ve tüketildiği bir çağda yaşıyoruz. Bu süreçte birey ve toplumun geleceği; bilgiye ulaşmaya, bilgiyi kullanmaya ve bilgiyi üretmeye bağlı bulunmaktadır. Bu durum nitelikli bir eğitim ile bunun temeli olan okuma-yazma öğretimini gerekli kılmaktadır.

Geleceğin insanını yetiştirmede önemli bir yeri olan okuma-yazma öğretiminin amacı; sadece okuma ve yazma gibi teknik becerileri kazandırmak olarak ele alınmamalıdır. Okuma-yazma aynı zamanda öğrencilerin düşünme ve karar verme becerilerini geliştirecek, bilgiyi anlama ve kullanabilmelerini sağlayacak ve **beyin teknolojisini** geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. **Beyin teknolojisi; anlama, düşünme, sıralama, sınıflama, eleştirme, anımsama, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel yeteneklerin geliştirilmesidir.** Bu zihinsel yetenekler sayesinde bilgiler hızla öğrenilmekte ve belleğin gelişmesi sağlanmaktadır. Bu durum **Alain Lieury** tarafından da dile getirilmekte ve *belleğin; nitelikli okuma-yazma öğretimi ile okul sıralarındaki çalışmalar aracılığıyla geliştirildiği*, belirtilmektedir (Güneş, 1997, s.9). Buradan hareketle öğrencilerde erken yaşlarda beyin teknolojisini oluşturmak ve bellek gelişimini sağlamak için okuma-yazma öğretimi ile Türkçe öğretimine, gereken ağırlık verilmelidir.

Okuma-yazma öğretiminin ilk basamağı olan **okuma** işlemi bir bilgi değil beceriler toplamıdır. Beceriler de uygulayarak edinilmektedir. İyi okuma becerisi, çeşitli alıştırma ve okuma çalışmalarıyla kazanılmaktadır. Günümüzde okuma ile ilgili araştırmalar okuma işlemi; **belleğin gelişmesine en büyük katkıyı sağlayan yüksek düzeyli zihinsel işlemler** olarak tanımlanmaktadır. Aynı araştırmalara göre; *okuma işlemi sırasında; harfler, çizgiler, grafikler ve semboller, zihinsel kavramlara çev-*

* Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Fak.

rilerek belleğe yükleme yapılmaktadır. Düşünce üniteleri ise cümleler halinde birleştirilerek yerleştirilmektedir. (Bamberger, 1990.s.10).

Bunun yanında **belleğin bilgileri saklama işleminde sadece cümleleri kullandığına** ilişkin Pierre Dela Ramee'nin araştırmaları da ilginçtir. **Pierre Dela Ramee'nin**, yaptığı araştırmalara göre, *bilginin sözcükler halinde bile alınması durumunda; sözcüklerin bellekte birleştirildiği, cümle biçimine getirildiği ve bu şekilde depolandığı bulunmuştur* (Gauquelin, 1993, s.133). Bu sonuç **belleğin, bilgiyi saklama işleminde cümleleri kullandığını ortaya çıkarmaktadır.**

Buradan hareketle, okuma-yazma öğretimini kolaylaştırmak ve **beyin teknolojisini** geliştirmek için öğretim sürecinde cümleye gerekli önemin verilmesi bir zorunluluk olmaktadır.

Cümle Nedir?

Sözcüklerin değişik anlamlarının olması bir düşünceyi tam olarak anlatmaya yetmemektedir. Sözcüklerin bütünleşmesi gerekmektedir. Sözcüklerin cümle içinde bütünleşmesiyle yargılar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle dil sözcüklere değil cümlelere bağlı olmaktadır. Düşünceler, duygular cümleler halinde söylenir. Kısaca **cümle**, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği tam olarak anlatan sözcük dizisi olarak tanımlanabilir.

Gerçek dil birimini oluşturan ne sözcük ne de hecedir. Sadece cümledir. **Cümle**, düşünme birimleri olan tam fikirleri ifade eder. **Cümle**, konuşma ve okumanın da doğal dil birimidir. Bu nedenle öğretimde **cümlelerin kısa, net ve basit olmasına; tam ve tek anlam ifade etmesine dikkat edilmelidir.**

Cümle kurmada üç önemli özellik bulunmaktadır. Bunlar: **Anlam, sıralama ve çeşitlilik**dir. Bir cümlemin temeli **anlam**dır. Bazı cümleler dil bilgisi yönünden doğru bile olsalar bir anlam taşımayabilirler. Bu nedenle cümleler anlamlı olmalıdır. **Sıralama** ise sözcüklerin özne-tümleç-yüklem ya da devrik gibi çeşitli biçimlerde sıralanması durumudur. Öğretimde daha çok kurallı cümlelere ağırlık verilmelidir. **Çeşitlilik**, cümlemin yapısı, uzunluğu, etken -edilgen olması gibi durumları içermektedir. Bu özellikler yanı sıra, iyi bir cümlemin, **açıklık, duruluk, akıcılık, sadelik, birlik, bütünlük** gibi nitelikleri taşıması ve **dil bilgisi kurallarına uygun** olması gerekmektedir.

Cümleye İlişkin Araştırmalar

Cümleye ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmış ve önemli bulgular elde edilmiştir. Bu araştırmalar **öğrenme, algılama, belleğe kaydetme**,

bellekte saklama ve anımsama süreçlerinde cümlenin önemine ilişkindir. Bu araştırmalarla ilgili bazı sonuçlar şöyledir:

- Okuma-yazma öğretiminde cümlenin önemine ilişkin yapılan çalışmaların başında **Decroly**'nin çalışmaları gelmektedir. **Decroly**, çalışmalarında çocuğun ana dilini öğrenme sürecinden hareket etmiştir. **Decroly**'e göre, anne çocuğuna konuşmayı öğretirken harf, hece veya kelimeleri öğretmemektedir. **Anne çocuğu ile cümlelerle konuşmaktadır**. Çocuk ana dilini cümlelerden öğrenmektedir. Cümlelerin sürekli tekrar edilmesiyle çocuk konuşmayı öğrenmektedir. Bu durum, okuma-yazma öğretim sürecine de taşınmalıdır. Öğrenci, cümlelerin yazılı şekillerini ve taşıdığı özel anlamları öğreninceye kadar, cümleler tekrar edilmelidir. **Decroly**'e göre öğrenci işitsel olarak öğrendiği cümleleri daha sonra yazılı olarak görmekte ve bunların anlamlarını birleştirmektedir. (Güneş, 1997, s.145-146).
- Cümlenin okuma öğretiminde yararlı olduğuna ilişkin bir diğer araştırma da **Neijs** tarafından gerçekleştirilmiştir. **Neijs**'e göre cümle, öğrencinin ilgisini çekmekte ve öğrenciyi okumaya güdülemektedir. **Cümleleri okumak düşüncüyü izlemek demektir**. Cümle, düşüncenin temel birimi olduğundan **bir cümledeki düşüncüyü anlayan öğrenci, bir sonraki cümleyi merak etmekte ve ona yönelmektedir**. Böylece okuma tekniğini geliştirmekte, **okuduğunu daha iyi anlamakta ve parçadaki anlam zincirini kolayca yakalamaktadır**. (Neijs, 1961, s.60).

Cümle, okuma ve anlamaya katkı getirmekle kalmamakta, aynı zamanda algılama sürecine de uygun bulunmaktadır. Bu konuda en önemli çalışma **Gestalt Ekolü** tarafından gerçekleştirilmiştir. **Gestalt Ekolü**'nün çalışmalarına göre **öğrencide toptan algılama** söz konusudur. Bu nedenle cümle öğrencilerin algılama özelliklerine uygun bir bütündür. Öğrenci, gördüğü bir eşyayı bütün olarak algılamakta ve kaydetmektedir. Bütün kendini oluşturan parçalardan farklı ve anlamlıdır. Cümle de kendini oluşturan sözcüklerden daha farklı ve anlamlıdır. Öğrenci şekilleri ve eşyayı bütün olarak algılamakta ve zamanla parçalarını fark etmeye başlamaktadır. Cümleyi de bu şekilde algılamakta ve bir bütün olarak görmektedir. **Gestalt Ekolüne** göre, bütün parçadan önce öğrenilmektedir. Öğrenme bu süreci izlemelidir. Bu nedenle, okuma-yazma öğretimine anlamlı bir bütün olan cümlelerle başlamak ve Türkçe öğretiminde de cümleye ağırlık vermek, öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır (Duric, 1991, s.75-76, Güneş, 1996, s.59-60).

Bir diğer araştırmada tekrarlar yoluyla belleğe kayıt yapma süreci incelenmiştir. Bu araştırmada hece, sözcük ve cümle öğrenmek için ne kadar tekrar gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu konuda ilk çalışma, **Ebbinghaus**, tarafından gerçekleştirilmiştir. **Ebbinghaus**, hece üzerinde çalışmış ve anlamsız heceleri öğrenmek için gerekli tekrar sayısını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, hece listesine her yeni hece eklendiğinde öğrenme süresi ile tekrar sayısının arttığını görmüştür. Ayrıca anlamsız hece öğrenmenin hem çok zaman aldığını, hem de unutulmasının çok kolay olduğunu bulmuştur(Gauquelin, 1993.s.74

- Benzer görüşler **Duric** tarafından da desteklenmiştir. **Duric**'e göre, öğrenmede tekrar sayısı, hece, sözcük ve cümleye göre değişmektedir. Bu amaçla 15 hece, 15 sözcük ve 15 sözcükten oluşan cümlelerin öğrenilmesi için kaç kez tekrar edilmesi gerektiği araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, anlamsız 15 hecenin öğrenilmesi için 20.4 kez tekrar gerekmektedir. Anlamlı, ancak aralarında mantık bağı bulunmayan 15 sözcüğün öğrenilmesi için 8.1 kez tekrar gerekmektedir. Oysa **15 sözcükten oluşan cümlelerin öğrenilmesi için 3.5 kez tekrar yeterli olmaktadır** (Duric, 1991.s.70).
- Yine bir başka araştırmada belleğin çizgi, harf, hece, sözcük, cümlecik ve cümle gibi birimleri kayıt süresi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu **araştırmada belleğin en kolay ve en kısa sürede cümleyi kaydettiği bulunmuştur**. Bunu sırasıyla, cümlecik, sözcük, hece, harf ve çizgi izlemektedir. Yani bellek en zor çizgiyi kaydetmektedir. Bu sonuçlar okuma-yazma ve Türkçe öğretiminde cümlenin ne kadar etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bellekte saklamaya ilişkin **Pierre Dela Ramee**, yaptığı araştırmalarda, bilginin sözcükler halinde bile alındığında, sözcüklerin bellekte birleştirildiğini, cümle biçimine getirildiğini ve bu şekilde depolandığını bulmuştur. Yani **bellek, saklama işleminde sadece cümleleri kullanmaktadır**. Ramee'ye göre **cümleler gelişigüzel değil, işlevlerine, tekrar edilme sayılarına, ilgi düzeylerine ve anlamlarına göre sınıflanarak depolanmaktadır** (Gauquelin, 1993, s.133).

- Diğer taraftan öğrenilenlerin ne kadar süre içinde unutulduğu da araştırılmıştır. Bunlardan **Ebbinghaus**'un bulguları oldukça ilginçtir. **Ebbinghaus**, harf, hece, sözcük ve cümlelerin öğrenildikten sonra ne kadar süre içinde unutulduğunu karşılaştırmalı olarak araştırmıştır. Elde ettiği

bulgulara göre, harfler bir saat sonra, heceler bir gün sonra, sözcükler ise bir hafta sonra unutulmaktadır. Buna karşın cümleler daha kalıcı olmakta, aylar ve yıllar boyu saklanabilmektedir (Gauquelin, 1993.s.70).

- Benzeri bir araştırma **Richaudeau** tarafından gerçekleştirilmiştir. **Richaudeau**, aralarında anlam bağı olmaksızın liste halinde verilen sözcüklerin kaç tanesinin anımsandığını araştırmıştır. Araştırma sonunda ortalama 5 sözcüğün anımsandığını belirlemiştir. Ancak, **cümle halinde verilen sözcüklerden ortalama 15'inin anımsandığını saptamıştır**. Bu sayının, deneklerin eğitim düzeyi yükseldikçe arttığını ve ortalama 22 sözcüğe çıktığını bulmuştur.

Yukarıdaki araştırmalardan da anlaşıldığı gibi belleğin kaydetme, saklama ve anımsama süreçlerinde en uygun dil birimi cümle olmaktadır. Bu durum okuma-yazma ile Türkçe öğretimi için de geçerli bulunmakta ve en uygun yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cümle Öğretimi

Cümle öğretiminin dayandığı temel ilke; **bütün bir anlam içeren birimin yani cümlelerin öğrenciye verilmesidir**. Okumanın amacı bilgi edinmektir. Bilgi edinmek için de okunan cümleleri anlamak gerekmektedir. Bu nedenle, öğrencinin dikkati sürekli olarak **okuduğunu anlamaya** çekilmelidir. Bir başka anlatımla **anlayarak okuma öğretimi** yapılmalıdır. Bu temelde ilk derslerden itibaren öğrenciye bütün bir anlam içeren cümleler verilmelidir. Çünkü, cümle, tam düşünce birimlerini anlatmaktadır. Eğer cümle anlamlı dil birimi ise okuma-yazma öğretiminde de yine anlamlı dil birimi olmaktadır. Buradan hareketle, **okuma-yazma öğretimi anlamlı cümlelerle gerçekleştirilmelidir**.

Cümle öğretimi konusunda da çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar cümlelerin uzunluğu, yapısı, sıralanması, kolay öğrenilmesi ve öğretim teknikleri gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. bunlardan bazıları şöyledir:

- Cümle öğretimine ilişkin önemli çalışmalardan biri **David P. Pearson** tarafından gerçekleştirilmiştir. **Pearson** ilköğretim üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarda; öğrencilerin birbirine bağlı iki uzun cümle yerine kısa iki cümleyi daha iyi anladıklarını bulmuştur. Buradan hareketle **Pearson** cümlelerin etkili ve verimli öğretilmesi amacıyla :

1. Kullanılan cümle uzunluğunun öğrencinin yaşına ve düzeyine uygun olması gerektiğini,

2. Kısa cümlelerin uzun cümlelerden daha iyi öğrenildiğini,

3. Cümlelerin ana ve yan cümlecik gibi bağlantılarının olmaması gerektiğini; somut, basit ve tek anlam ifade eden cümlelerin daha etkili olduğunu,

4. Özne-tümleç-yüklem sırasını izleyen kurallı cümlelerin kullanılmasının uygun olduğunu,

5. Cümlelerde dil bilgisi kuralları ile anlama da dikkat edilmesi gerektiğini, belirtmektedir (Richaudeau, 1979.s.142).

- Cümlelerin kısa, net ve basit olması, tam ve tek anlam ifade etmesi, **belleğe kolay yerleştirilmesini** getirmektedir. Gereğinden az sözcüklerle kurulmuş cümleler anlamca eksik kalmaktadır. Gereksiz olarak uzatılmış cümlelerde ise anlamı kavramak oldukça güç olmaktadır. Anlamı açık bir biçimde dile getiren cümleler kurulmalıdır. Ayrıca ders kitaplarında kullanılan cümlelerin de kısa ve basit olması **okunabilirliği artırıcı** olmaktadır.
- Dünyadaki ünlü söylevleri inceleyen **Richaudeau, De Gaulle ve Napeleon Bonapart** gibi ünlü söylevcilerin cümlelerinin ortalama sözcük uzunluğunun 15 olduğunu, yani bir cümlede ortalama on beş sözcüğün kullanıldığını bulmuştur.
- **Rudolph Flesch** ise yaptığı araştırmalarda, *çocuklar için resimli romanlarda ortalama 8 sözcüklük cümlelerin; ders kitapları için ise en fazla 11 sözcüklük cümlelerin kullanılmasının uygun olduğu* sonucuna varmıştır. **Georges Henry** 'nin araştırmalarına göre; *ilköğretim üçüncü sınıf öğrencileri için hazırlanacak kitaplarda cümle uzunluğunun sekiz sözcüğü geçmemesi gerektiği ortaya çıkmıştır*. Daha üst sınıflar için sözcük sayısı artmaktadır (Henry, 1975.s.40).
- Diğer taraftan kısa ve **basit yapıtlı** cümleler uzun ve karmaşık yapıtlı cümlelere göre daha iyi öğrenilmektedir. **Öğrencinin düzeyi ve yaşı küçükse cümlelerin daha basit ve kısa olması gerekmektedir**. Öğrenme açısından cümlelerin kısa ve basit olması yanında yapısı da önemli bulunmaktadır. Araştırmalar öğretimde ve ders

kitaplarında kullanılan cümle yapılarının öğrenmeyi etkilediğini ortaya koymuştur. Örneğin, **anlamı tam olarak veren basit yapı cümleler; anlamı genellikle bir sonraki cümlede bulunan sıralı ve bağlı cümlelere göre daha etkili** olmaktadır. Hatta bu cümleler daha iyi anımsanmaktadır.

Buradan hareketle ilköğretim düzeyindeki derslerde cümle yapılarına dikkat edilerek özellikle basit yapı cümlelere ağırlık verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca öğretilecek cümlelerinin uzun ve karmaşık olması öğrencilerin sorulara yanıt vermelerini güçleştirmekte; ilişki kurmalarını zorlaştırmakta; kavramayı engellemekte ve dikkatlerinin dağılmasına neden olmaktadır. Bunu önlemek için kısa ve basit, somut ve tek anlam ifade eden özne –tümleç- yüklem sırasını izleyen kurallı cümleler kullanılmalıdır.

Cümle öğretiminde kullanılacak teknikler konusunda da önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda **Alain Lieury**'nin çalışmaları ilginçtir. **Alain Lieury**'e göre, okuma-yazma çalışmalarında iki tür bellek kullanılmaktadır. Bunlardan birisi sözel, diğeri ise anlamsal bellektir. Sözel bellek, kelimeleri sıralayarak cümle haline getirmekte ve cümleler olarak depolamaktadır. Bu işlem sırasında sayısız tekrar yapmaktadır. Yani sözel belleğin gelişmesi **tekrarlarla** gerçekleşmektedir. Anlamsal bellek de bilgileri cümleler yoluyla saklamaktadır. Ancak anlamsal bellek, aldığı bilgileri, **sıralama, sınıflama ve bağlantı kurma** yoluyla yerleştirmektedir. Sıralama, sınıflama, bağlantı kurma ve tekrarlama gibi işlemler anlamsal belleği geliştirmekte ve anımsamayı kolaylaştırmaktadır (Harrois, Leotard, 1996, s.31). Belleklerin bu işlevlerine dayalı olarak beyin teknolojisi ve belleği geliştirmek için; cümle öğretiminde **tekrarlama, sıralama, tamamlama, sınıflama, aranan sözcüğü bulma ve boşluk doldurma** teknikleri kullanılmalıdır.

Cümle öğretiminde önemli bir konu da temel sözcüklerin cümlelerin neresine yerleştirileceği konusudur. Özellikle ders kitaplarındaki **cümlelere temel sözcüklerin iyi yerleştirilmesi öğrenme ve anlama açısından büyük önem taşımaktadır**. Eğer temel sözcükler uzun cümlelere yerleştirilecekse bu konuya ayrı bir özen gösterilmelidir. Örneğin iyi yazılmış bir cümleyi ele alalım. Bu cümle oldukça anlaşılır, açık ve akıcı sözcüklerden oluşmuş olsun. Cümledeki sözcüklerin görsel çekiciliği yüksek bulunsun. Araştırmalara göre belleğimiz böyle bir cümleyi oluşturan sözcüklerin tamamını öğrenmede yetersiz kalmaktadır. Belleğimiz bu sözcüklerin bir kısmını unutmakta hatta kaybetmektedir. Bu nedenle **cümleye temel sözcüklerin yerleştirilmesine ve sözcükler arasındaki ilişkilerin iyi kurulmasına dikkat edilmelidir**. Bu konularda yapılan a-

raştırma sonuçları, cümlelerin başındaki sözcüklerin cümlelerin sonundaki sözcüklere göre daha iyi öğrenildiğini ortaya çıkarmıştır.

Bu konularda çalışmalar yapan **J. Deese** ve **R. A. Kaufman**, somut akıcı, tam anlam ifade eden, kurallı ancak uzun cümlelerde; belleğimizin genellikle ilk sözcükleri daha iyi öğrendiğini, cümle sonlarındaki sözcükleri ise anımsayamadığını bulmuştur. Bu sonuçlara **Richaudeau** da ulaşmıştır. **Richaudeau bir grup öğrenciye 100 sözcükten oluşan uzun cümleli bir metin okutmuş ve anımsanan sözcükleri incelemiştir. Elde edilen sonuçlar ilginçtir. Öğrencilerin anımsadıkları sözcüklerin % 63'ü okunan cümlelerin ilk yarısına ait sözcüklerdir. Cümlelerin ikinci yarısına ait anımsanan sözcük oranı ise %37'dir. Öğrenciler cümlelerin ilk yarısında daha fazla sözcük anımsamaktadırlar.** Bu araştırma, kısa cümleler üzerinde değil ortalama 12 sözcüğü geçen cümleler üzerinde yapılmıştır.

Böyle bir çerçevede öğretim sürecinde ve ders kitaplarında kullanılan uzun cümlelerde, özellikle ilk sözcüklere dikkat edilmeli ve temel sözcükler cümlelerin ilk yarısına yerleştirmelidir.

Ülkemizde Durum

Ülkemizde okuma-yazma öğretiminin cümle yöntemi ile yapılması gerektiği 1948 yılında bu yana Programlarda açıkça belirtilmektedir. Ancak, uygulamada cümle yönteminin bazı öğretmenlerce uygulanmadığı; bunun yerine harf, hece ve ses yöntemlerini kullandığı da bilinmektedir. Bu durum Türkçe öğretimi için de söz konusu olmaktadır. Türkçe Programında; **sözcük çalışmaları, metin incelemesi, dil bilgisi ve anlatım çalışmaları gibi etkinliklerde cümle ile öğretimin yapılmasına** dikkat çekilmekte ve bu durum şöyle belirtilmektedir:

- Sözcük anlatım birimi olan cümle içinde verilmeli, cümlelerin anlam bütünlüğü içinde sözcüklerin anlamlarının sezdirilmesi yöntemi uygulanır. Cümlelerin anlamından sözcüklerin anlamlarının sezdirilmediği durumlarda yeni yeni cümleler verilir.
- Metin incelemesi çalışmalarında, öğrenciden henüz metinle karşılaşmadan, yani metni dinleyip okumadan önce, ev çalışması olarak kelimelerin, deyimlerin, deyişlerin, terimlerin anlamlarını sözlüklerden bulup yazmaları, ezberlemeleri istenmemelidir. Hele kelimenin metin içindeki anlamı iyice kavranılmadan, öğrenilmeden cümlede kullanma çalışmaları yaptırmak, tüm olarak ezbercilik demektir. Bu öğrenciye bir şey kazandırmadığı gibi zamanın da boşa gitmesine yol açar.
- Cümleden yola çıkma ve cümle içinde düşünme ilkesinden ayrılmadan, dil öğelerini birbirinden koparmadan, konuları birbiri-

ne dayandırarak, birbirinin anlamını tamamlayacak biçimde işlenmelidir. Söz gelimi cümlelerin öğelerinden yüklem, özneye; tümleç ise her ikisiyle ilgi kurularak verilmelidir. Ad ve sıfatın birbiriyle olan anlam ve görev ilişkisi, gene cümledeki işlevsel durumları içinde düşünülerek incelenmelidir. Böylece bilinçli bir biçimde, türlü anlam ve yapıdaki kelimelerden cümlelerin öğeleri olarak, anlama ve anlatmada yararlanılmalıdır.

- Bundan başka öğrencilerin metin çözümlemesi sırasında sorulara yalnız “ evet”, ”hayır” ile tek kelime ya da kelime grubu ile değil, cümle ile karşılık verilmesi istenmelidir.

Görüldüğü gibi Türkçe Programında da sözcük çalışmaları, metin incelemesi, dil bilgisi ve anlatım çalışmaları gibi etkinliklerde cümle ile öğretimin yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Sonuç olarak, **anlama, düşünme, sıralama, sınıflama, eleştirme, anımsama, analiz-sentez yapma, değerlendirme gibi çeşitli zihinsel yeteneklerin geliştirilmesinde ve geleceğin öğrencilerinin yetiştirilmesinde** önemli bir yeri olan okuma-yazma çalışmalarında **cümle yöntemi kullanmaya** özen gösterilmelidir.

KAYNAKLAR

- Bamberger, Richard. **Promoting the Reading Habit**. UNESCO, 1975.
- Duric, Ladislav. **Element de Psychologie de l' Education**. Unesco, 1991.
- Ehrlich, S. **Connaisance des Mots et Comprehension des Phrases**. Revue Française Pedagogie, No:34, Janvier-Fevrier-Mars, Paris:1976.
- Gauquelin, Françoise. **Developper Sa Memoire**. Editions RETZ, Paris: 1993.
- Güneş, Firdevs. **Hızlı Okuma Teknikleri**. Ocak Yayınları, Ankara:1998. (6. baskı)
- Yetişkin Eğitimi (Halk Eğitimi)**. Ocak Yayınları, Ankara:1996
- Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1997.
- Uygulamalı Okuma-Yazma Öğretimi**, Ocak Yayınları, Ankara : 2000
- Hamadache A, et Martin D, **Theorie et Pratique de l'Alphabetisation**, Unesco/ Oced, 1988.

Harrois M, F.et Leotard, M.L.**Les Secrets de la Memoire**, L'Express, 8.2.1996.

Javal, Emile.**Physiologie de la Lecture et l'Ecriture**, Paris RETZ-C.E.P.L. 1978.

Lieury, Alain.**Memoire ou Memoires?** Universite Rennes, France, 1996.

Lieury, Alain.**La Confusion des Codes Symboliques: Verbal et Image**, Cahiers Pedagogiques, No:291, Fevrier 1991.

Lieury, Alain, **Memoire Des Images et Double Codage**, L'Annee Psychologique, No:95, 1995.

Mc.Cullough.**La Production de Materiel Pour L'Enseignement de le Lecture**. Unesco, 1976.

Neijs, Karel.**Les Manuels Elementairesde Lecture: Elaboration, Evalution, Emploi**. Unesco, 1961.

Richaudeau, F.**Conception et Production des Manuels Scolaires Guides Pratique**, UNESCO, 1979.